

Короткі повідомлення

УДК 581.95

О.Т. Кузярін

ФЛОРИСТИЧНІ НОТАТКИ З ОКОЛИЦЬ М. ОЛЕСЬКА ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ (МАЛЕ ПОЛІССЯ)

У червні 2009 р. під час детально-маршрутних обстежень заторфованої долини р. Покрова (північно-східна околиця м. Олеська Буського р-ну Львівської обл., басейн р. Стир, природно-географічна область Малого Полісся) виявлено осередок раритетних видів рослин та угруповань:

Cladium mariscus (L.) Pohl. subsp. *mariscus*¹. Реліктовий монтанно-океанічний вид з розірваним (острівним) ареалом [6]. Формує монодомінантні угруповання (2 категорія охорони [2]) у блюдеподібних пониженнях площею 30-100 м² на місці колишнього торфовища. Едафічні умови локалітету аналогічні до описаних у літературі [1, 4]: малопотужний (до 50 см) шар мінералізованого торфу, підстелений мергелем. За своєю структурою меч-травоболотні фітоценози наближаються до типової відміни ас. *Cladietum marisci* с. *Caricion elatae*. Видова насиченість угруповань становить 6-13 видів вищих рослин. Висота травостою – 120-150 см, загальне проективне вкриття – 95-98%. Вкриття *C. mariscus* сягає 80-95%. У складі угруповань беруть участь: *Schoenus ferrugineus* L. (до 15%), *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud. (до 5%), *Carex lepidocarpa* Tausch, *C. serotina* Merat., *Eupatorium cannabinum* L., *Juncus articulatus* L., *Lythrum salicaria* L., *Molinia caerulea* (L.) Moench, *Cirsium oleraceum* (L.) Scop. (віргінільні особини) тощо. Внаслідок випалювання старики на окремих ділянках загинуло до 10% пагонів *C. mariscus*. Слабкий моховий покрив (5-10%) формують характерні кальцієфільні види: *Campylium stellatum* (Hedw.) Lange & C.E.O. Jensen, *Scorpidium cossonii* (Schimp.) Hedenäs, *Palustriella commutata* (Hedw.) Ochuga та *Scorpidium scorpioides* (Hedw.) Limpr. Останній таксон занесений до Червоної книги України [5], як реліктовий (субарктичний) вразливий вид на південно-східній межі європейської частини ареалу.

Dactylorhiza incarnata (L.) Soó. Вразливий євразійсько-середземноморський (палеарктичний) лучно-болотний вид [5]. Його локальна популяція, що налічує 30 генеративних особин, приурочена до вологої молінієвої луки с. *Molinion caeruleae* та екотонних заболочених ділянок з *P. australis* (дом.).

Eriopactis palustris (L.) Crantz. Євразійсько-північноамерикансько-африканський вид із сучасними тенденціями до скорочення чисельності локалітетів унаслідок осушення екотопів та нерегульованого використання угідь [5]. Виявлена ценопопуляція виду налічує до 20 генеративних особин з високим віталітетом у складі очеретяного болота ас. *Phragmitetum australis*.

Pinguicula vulgaris L. Рідкісний голарктичний вид, що зникає внаслідок осушення та зміни режиму використання його біотопів [5]. Локальна популяція виду налічує 50 різновікових особин, розміщених на торфі та старих купинах *S. ferrugineus* і *M. caerulea*. Трапляється переважно у складі угруповань зі *S. ferrugineus* (дом.).

¹ Назви видів судинних рослин наведені за "Определителем ..." [3], мохоподібних – за М.О. Hill et al. [6].

Schoenus ferrugineus L. Атлантично-середньоевропейський болотний вид на східній межі ареалу представлений переважно вузьколокальними регресивними популяціями [5]. Формує монодомінантні угруповання (2 категорія охорони [2, 4]) с. *Caricion davallianae*. Вони відзначаються відносно густим (85-95%) травостоєм 30-60 см заввишки та слабовираженим (до 5%) моховим покривом. Основу травостою формує *S. ferrugineus* (50-80%) з купинами до 45 см у діаметрі. Окремі особини після випалу загинули. Серед асектаторів трапляються *Carex panicea* L., *C. lepidocarpa*, *C. serotina*, *E. cannabinum*, *J. articulatus*, *L. salicaria*, *M. caerulea*, *P. australis* тощо. Видовий склад угруповань становить 10-14 видів вищих рослин.

Aquilegia vulgaris L. Регіонально-рідкісний вид (3 категорія охорони). Виявлена ценопопуляція виду, що налічує до 20 різновікових особин, належить до інвазійного типу. Особини виду ростуть край осушувального каналу у складі піонерних угруповань з *Erucastrum gallicum* (Willd.) O.E. Schulz, *Inula ensifolia* L., *Arabis sagittata* (Bertol.) DC., *Poa compressa* L., *Reseda lutea* L., *Silene vulgaris* (Moench) Garcke, *Sisyrinchium montanum* Greene (північноамериканський вид) тощо.

Centaurium uliginosum (Waldst. et Kit.) G.Beck ex Ronn. (*Centaurium littorale* (D. Turner) Gilmour subsp. *uliginosum*). Новий вид для Львівської області. В Україні трапляється переважно на Лівобережжі [3]. Місцеві ценопопуляції приурочені до піонерних угруповань на оголеному торфі та карбонатних боліт. Інший локалітет виду виявлено нами у подібних фітоценозах зі *S. ferrugineus* в околицях м. Броди Львівської області. На нашу думку, *C. uliginosum* потребує регіональної охорони.

Окрім зазначених раритетних видів, на стінках одного з осушувальних каналів та на сусідній деградованій луці виявлено новий локалітет *Tetragonolobus maritimus* (L.) Roth. Як заносний вид він наводиться для окремих пунктів Полісся та Передкарпаття. В Україні росте в Лісостепу, Степу і Криму на вологих луках та схилах ярів [3].

З огляду на високу фітосозологічну цінність виявленого осередку (6 уразливих видів із загальнодержавним природоохоронним статусом, 2 регіонально-рідкісних види і 2 раритетних синтаксони, що недостатньо забезпечені охороною в регіоні), в межах долини р. Покрова доцільно організувати заповідне урочище місцевого значення. Гербарні зразки з досліджуваної території зберігаються в гербарії судинних рослин Державного природознавчого музею НАН України (LWS).

1. Брадїс Є.М., Бачурїна Г.Ф. Рослинність УРСР. Болота УРСР. – К.: Наук. думка, 1969. – 242 с.
2. Зеленая книга Украинской ССР. Редкие, исчезающие и типичные, нуждающиеся в охране растительные сообщества // Под общ. ред. Ю.Р. Шеляга-Сосонко. – К.: Наук. думка, 1987. – 216 с.
3. Определитель высших растений Украины / Д.Н. Доброчаева, М.И. Котов, Ю.Н. Прокудин (отв. ред.) и др. – К.: Наук. думка, 1987. – 548 с.
4. Стойко С.М., Ященко П.Т., Кагало О.О. та ін. Раритетний фітогенотип західних регіонів України (созологічна оцінка й наукові засади охорони). – Львів: Ліґа-Прес, 2004. – 232 с.
5. Червона книга України. Рослинний світ / За ред. Я.П. Дїдуха. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 900 с.
6. Hill M.O. et al. Bryological Monograph. An annotated checklist of the mosses of Europe and Macronesia // J. of Bryology. – 2006. – 28. – P. 198-267.

Державний природознавчий музей НАН України, м. Львів